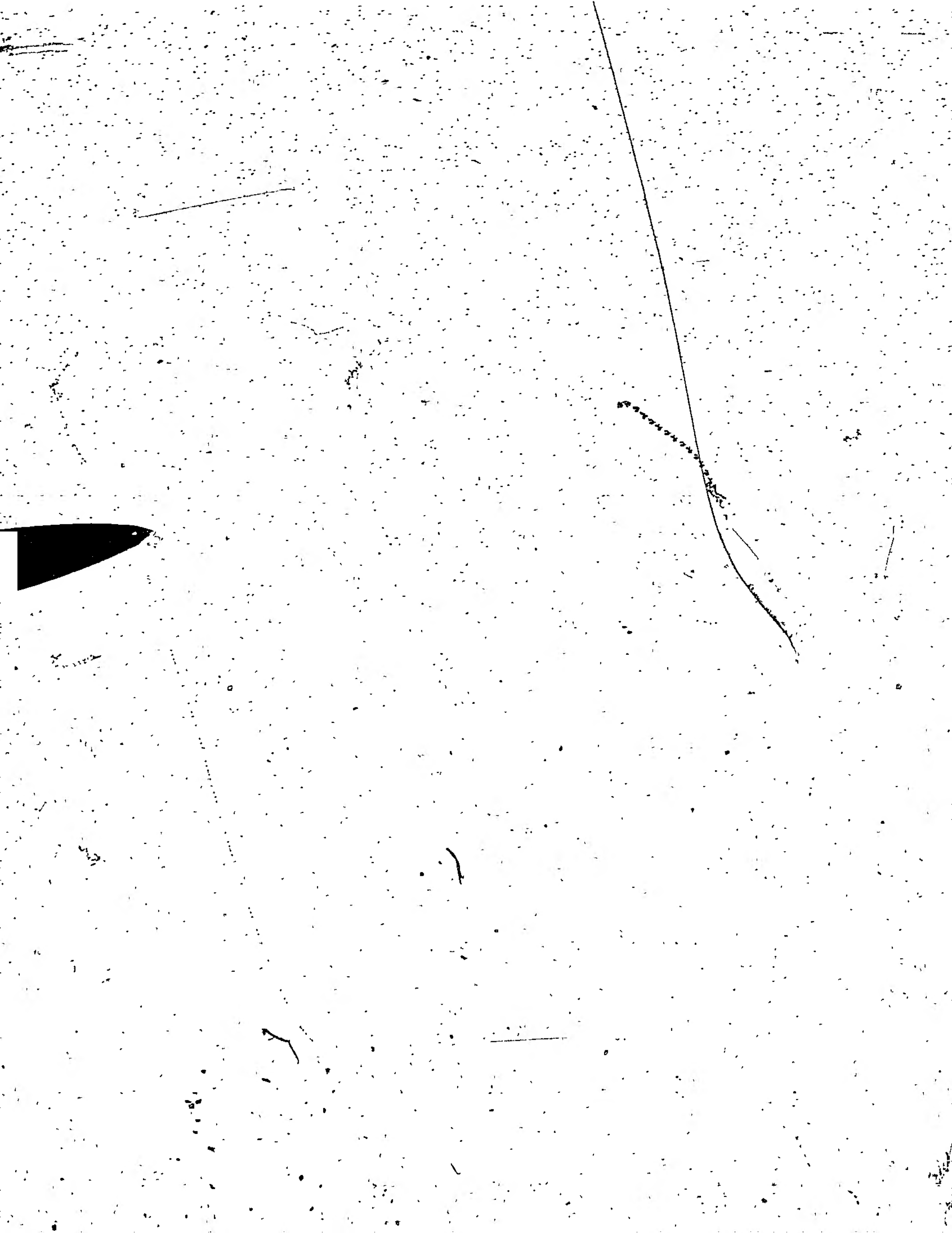

Dmytriw, Nestor
Kanadiĭska Rus'; podorozhni vspomyny.

ВЫДАВНИЦТВО ЧАСОПИСИ „СВОБОДА“.

Число 4.

КАНАДІЙСКА РУСЬ.

Подорожнї вспомины

Нестора Дмитрова.

Mt. Carmel, Pa.

Зъ друкарнї „Свободы“.

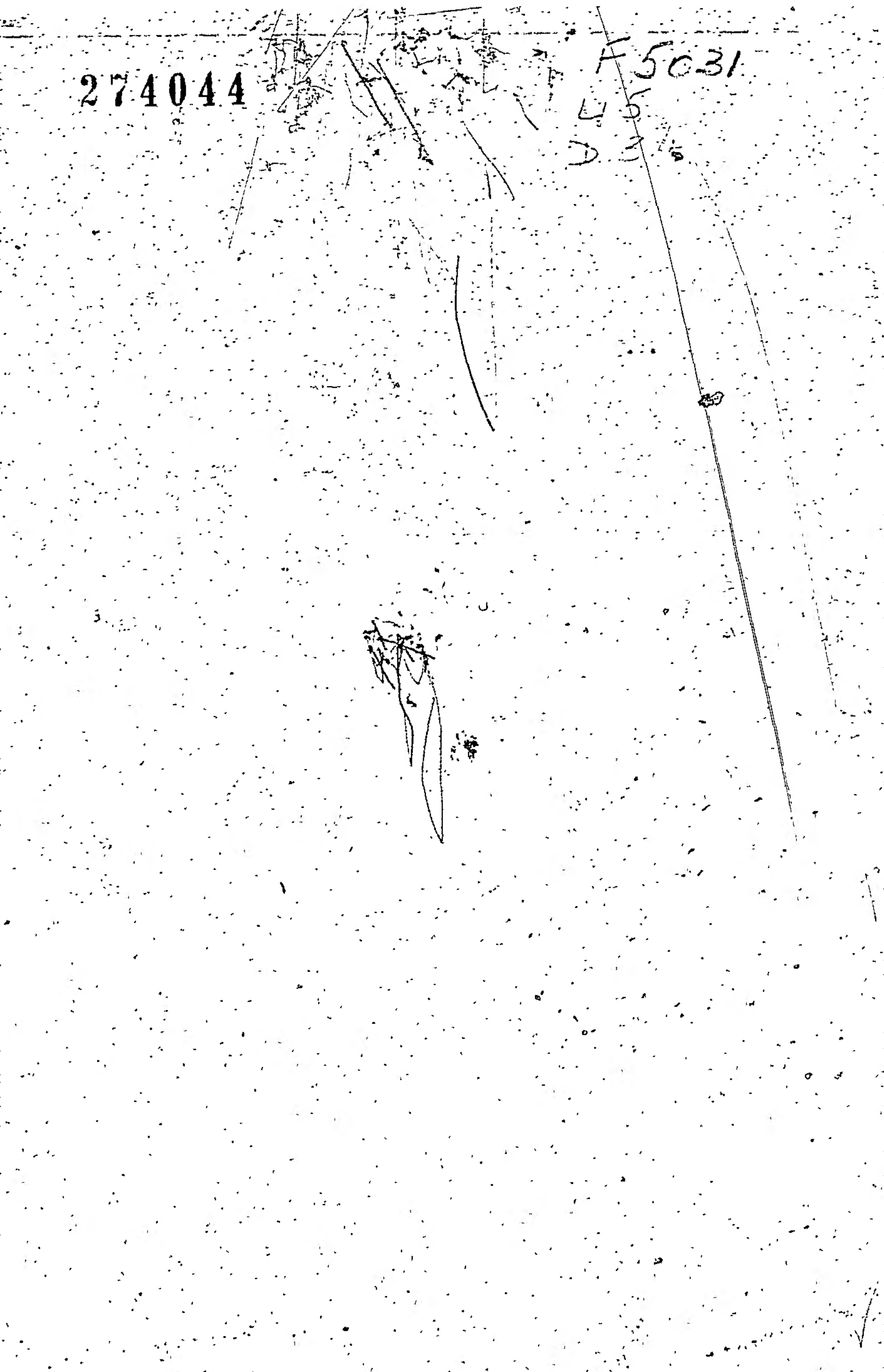
274044
F5031

WINNIPEG, MANITOBA.

До Winnipeg прїѣхавъ я 5. цвѣтня с. р. Подорожь зъ Buffalo, N. Y. до Winnipeg нѣчимъ не замѣтна, отже годѣ про ню и згадовати. Ѣде ся двѣ добы, отъ и все. На дворци колеёвомъ въ Winnipeg побачивъ я нашѝ два сердаки, привитавъ ся зъ людьми тай довѣдавъ ся я, що они зъ подъ Бродôвъ зъ Берлина. Оденъ зъ нихъ навѣть предплатникъ „Свободы“. Таки заразъ зъявивъ ся п. К. Геникъ и спровадивъ мене до Immigration House.

Ту я побачивъ такій станъ. Вôдъ послѣдныхъ выборôвъ наступили змѣны въ правительствѣ, отже партія, котра достала ся до кормы поробила свои порядки. Всюды по урядахъ повсадковала своихъ людей, а давныхъ урядникôвъ поусувала. Така змѣна консеквентно наступила и въ справахъ иммиграцийныхъ. Новый персоналъ урядничій зъ дуже енергичнымъ шефомъ на чолѣ проваджить справы иммиграцийни зъ цѣлою спружистостію. Въ персоналѣ урядничôмъ суть люде, котрѝ говорять всякими языками. Есть ту урядникъ Шведъ, Французъ, Нѣмецъ и

панѣ Ржепиъ и. Геникъ. Всякй справы полагоджують ся сумлѣнно зъ блискавичною скоростію и бюрократичнымъ педантизмомъ. Самъ будынокъ выглядає дуже чистенько и якъ на иммиграційный домъ, особливо для нашихъ людей зовсѣмъ выгодный. Люде достають даромъ чисте, выгодне и здорове помешкане, кухню всю вольну до ужитку и опалъ.

Я заставъ ту нашихъ кольканайцять родинъ въ головной части зъ Борщовского повѣту, котрй лишь ветыдъ приносять нашой націн. Сидять вже декотрй по колька пакѣть мѣсяцѣвъ. Въ одягахъ красныхъ, зъ волосємъ довгимъ, брудий, нуждений. Анѣ суди Боже намовити ихъ, щобъ попереобирали ся. Кажуть, що вѣру свою загублять. А одна жѣнка загрозила свому чоловѣкови, що втопить ся, або повѣсить ся, якъ вонъ посмѣє собѣ волосє обстричи. — На нашихъ людей дивлять ся Канадійцѣ горше, якъ на Индіянôвъ, бо Индіяне ту взглядно культурный народъ. Они мають свою газету и пишуть святе на своій мовѣ. Оденъ урядникъ радивъ менѣ зовсѣмъ на серіо, щобъ колькохъ нашихъ людей выслати на науку до Индіянъ. Прошу собѣ лишь представити: Приходить родина зъ Галичины. Чоловѣкъ, жѣнка и 8 дѣтей. По дорозѣ всѣ гроші выдали. Агенты по дорозѣ выдерли послѣдный центъ у чоловѣка. Голй, босй, брудий, бѣдий, чистй дѣды заѣзджають до иммиграційного дому.

Зарядъ дому иммиграційного ломить руки и не знає, що почати зъ тыми нещасливыми людьми. Добрії люде скидають ся по пару центôвъ — має родина на якійсь часъ на выживлѣнє. Дѣтиска лазять по сходахъ и запечищають — таки йдуть зъ потребою на сходы, або пôдъ дверѣ. Зарядъ въ роспуцѣ клене, проклинає и повѣдомляє правительство, що зъ такими людьми годѣ що почати. Але правительство не маючи на разѣ зъ другои якои стороны масовои иммиграціи терпить нашихъ людей, яко malum necessarium. Яке понятіє має правительство о насъ, вже можна собѣ представити. — Але вертаймо назадъ до нашои нещасливои родины. Вышукали вже чоловѣкови роботу. Вôнъ рубає дрова день въ день и пересѣчне кождого дня заробляє 50 цнт. Житє дуже тане. Вôнъ вымогъ немає нѣякихъ, складає центы и жіє собѣ после его понятія зовсѣмъ по панески. Заседѣвъ ся нашъ чоловѣкъ въ мѣстѣ, не працює тяжко, хлѣбъ бѣлый ѣсть, якъ въ добрôмъ роцѣ въ Галичинѣ на Великдень и сидить тай анѣ тямки собѣ немає про фарму. Такихъ людей нашихъ въ Winnipeg есть велике число. Та спекуляція нашихъ людей до нѣчого не здатна, бо и шкода змарнованого часу, якъ вже якійсь центъ призбирало ся — бо вкôнци таки майоръ мѣста (вôнъ є шефомъ бюра иммиграційного) силомôць выжене людей на фармы, але тогды вже добрыхъ даровыхъ фармъ не буде.

Нашихъ людей въ Winnipeg есть до двѣ сотки. Они дѣлять ся на 3 части. Перші то тї, що хвилево пересиджують въ иммиграційномъ домѣ, мають якись центы и шпекулюють по га-зидки за чимсь лѣпшимъ, кидають ся на купно фармы, особливо бискупскі (на тыхъ вже стратили до 300 доляр.), а вконци стративши зъ половину гроша, осѣдають на фармахъ. Другі то безсеребренники, котрі сидять въ Winnipeg и заробляють, щобъ поселити ся зъ центами на фармѣ. Третї то пролетарі, котрі сидять въ мѣстѣ, рѣжуть дрова, носять воду и палять въ грубахъ росийскимъ жидамъ и такъ вегетуючи не мають гадки до фармѣ, кажучь, що вже въ Галичинѣ досить напрацювали ся. Хлопцѣ идуть на службу до фармерôвъ, дѣвчата служать у Англикôвъ и жидôвъ, а малі дѣти ходять до школъ англійскихъ. Малый хлопецъ десять-11-лѣтъ достае у фармера на рокъ 60 доляровъ. Я подыбавъ нашї дѣвчата по готеляхъ, котрі вже досить говорять зъ англійска и мають по 10 дол. на мѣсяць. Трафляе ся дуже часто, що фармеръ забирае на лѣто цѣлу родину и платить 150 дол. Въ лѣтѣ ходять нашї люде зъ Winnipeg на жнива до Minnessota и North Dakota и заробляють по кількадесять доляровъ. Чи легко нашого чоловѣка намовити, щобъ пошовъ служити, то зновь друга рѣчь. Хлопцѣ втѣкають зо службы, бо имъ цне ся за татунемъ и за ма-

мушено — родину годѣ намовити, щобъ заробила черезъ лѣто центы, бо нашъ чоловѣкъ, хотѣй голый, якъ турецкій святый, каже, що вонъ газда, на службу не пойде. Найлѣпше еще тримають ся дѣвчата. Они найскорше учать ся бесѣды и культура свѣтова дуже скоро ихъ чѣпає ся. Якій дѣвчата, такій будучій газдынѣ, такій будучій матери; якій матери, такій будучій дѣти, така наша будучность въ Канадѣ. Зъ тыхъ взглядôвъ повинни родичѣ свои дѣвчата пхати конечно на службу до Англиковъ и другихъ культурнѣйшихъ народôвъ. — Нашъ чоловѣкъ зъ его галицкимъ выхованємъ, такъ кормленый, якъ его тамъ кормили, есть на разѣ неспособный до роботы въ Америцѣ. Вонъ нѣякъ не въ силѣ выдержати конкуренціи зъ робôтникомъ другихъ націй. Вѣкова неволя и гнетъ заробила въ него расѣ невольного, лѣнивого, байдужного. Дворы галицкій теперь въ великôй части жидовскій — здеморализовали его. Фізична его немôчь робить его неспособнымъ до роботы такои, якои Америка вымагає. Вонъ немає житєвыхъ вымогъ, але и немає прикметôвъ чоловѣка, котрый бы въ силѣ собѣ заробити, щобъ тѣ вымоги заспокоити, якіи має робôтникъ американскій и другихъ націй. Наведу лишь два факты, а они выстарчать до освѣченя высше сказаного: Въ Edmonton люде нашѣ тяжко бѣдили; Рядъ давъ имъ запомогу 250 дол. и выстаравъ ся о роботу. Нашѣ люде

покинули роботу и дальше зъ голоду млѣли. Другій примѣръ: Оденъ фармеръ взявъ нашого чоловѣка до себе о 130 миль водъ Winnipeg, обѣцявъ єму добру заплату и казавъ въ лѣсѣ дерево рубати. Видить фармеръ, що робота зъ подъ єго рукъ не иде такъ, якъ бы повинно бути, отже бере нашого мужика найспокойнѣйше въ свѣтѣ на возъ, вывозить кольки миль въ поле и скидає на волю Божу. Певно каже: або робій, або гинь. На щастє чоловѣчиско мавъ центы, добравъ ся до стаціи и приѣхавъ до Winnipeg и ту жидамъ дрова рубає.

Въ Winnipeg подыбавъ я такожъ той проклятый подѣлъ нашихъ Русиновъ на обряды. Русины латиньского обряду окружені кількома пыскатыми Поляками водокремлюють ся водъ своихъ братовъ, кумовъ, сусѣдовъ. Польскій священикъ що-року приѣзджає и сповѣдає и причащає гуртомъ всѣхъ, хто попаде до французкого костела. Зъ взглядовъ вѣроисповѣдныхъ, національныхъ и организаційныхъ нашъ священикъ еще сего року мусить бути въ Winnipeg. Хто єго удержовати буде на разѣ, се вже рѣчь въ першой линіи нашои церковнои єрархіи, а водтакъ и всѣхъ Русиновъ. Занедбаємо мы справу въ самыхъ початкахъ, не зможемо направити и за 10 лѣтъ.

Нашй головнѣйшій кольоніи, менѣ до теперь звѣсні въ Канадѣ суть слѣдуючй: 1) Manitoba —

Winnipeg и околиця, якъ Gonor и Beausejour. — Lake Dauphin, Stuartburn, 2) Alberta — Edmonton, Edna, 3) Assiniboia — Pheasant Forks.

Но теперь буду я робити свои примѣчаня про тй колонии, бо въ томъ порядку менѣ дорога найлѣпше выпадае. Если мои примѣчаня не будуть достаточни для фаховыхъ людей, то най дарують, понеже я зовсѣмъ чоловѣкъ не фаховый, только маю добру волю и щиру любовь до народу, тай хочу єму по той щирости послужити.

LAKE DAUPHIN DISTRICT.

Зъ Portage la Prairie сунеся трень дуже лѣниво и недбало до Dauphin. Чоловѣкъ забувае що въ Америцѣ и мимоволѣ насуваются ему споминны, якъ то колись ѣздилъ поганою галицкою колѣєю зо Львова до Равы рускои, або до Жовквы. Повнѣсенкій трень, напханый рожного рода и породы людьми. Помѣжъ звычайными грѣшниками, що обгорнулись кожухами горѣ вовною перевернеными сидять и французкій pater въ чорной реверендѣ, котра почавши вôдъ нôгъ сильно гузиками аж подъ шию обнимае свого слугу, якъ бы єго не мала нѣколи выпустити изъ своихъ обоймовъ. Въ smoking carѣ крайнѣй неладъ, наплюто погано до неможливости, а дымъ зъ рожного сорта тютюновъ просто

убивае чоловѣка, що не привыкъ до тои атмосферы. Середъ того убиваючого дыму зазрѣвъ я женщину, тай здивувавъ ся, якимъ чудомъ она ту попала. Приглядаю ся близше — такъ, то пани Марунька — такъ, то она въ цѣлой своей постати. На головѣ завій, грубый завій, иначе-бъ ю хустокъ навила, чорный сердакъ короткій, а зъ-подъ сердака вызирае ще чорнѣйша сорочка, груди розхрѣстани, жовтаве тѣло вызирае на свѣтъ божій, лѣвъ перемѣгнае свійаески служать за спідницю, а довга сорочка, ажъ по коскы заболочена, чорна, брудна, ажъ гидь дивити ся. На восковомъ лици пробивае ся якась неозначена руга-грижа, непевность нагнѣтъ ей теперѣшного положенья. Побочъ неи сидѣвъ чоловѣкъ высокого росту, сухій, блѣдый, пригнетый, пригнобленый съ поглядомъ смутнымъ, невыразнымъ. — „Де вы ѣдете?“ — запытавъ я. Чоловѣкъ перестрашеный почавъ чухати ся въ потылицю и невдоволеный выцѣдивъ: „Прошу пана, мы нѣбы-то идемо на Гомстедъ“. — „Та якъ нѣбы-то?“ — запытавъ я дальше. „Та такъ, прошу пана, искатого, бо мы не маемо анѣ одного крейцара, та навѣть не буде-що въ губу вкинути, а не то фарму заплатити“. — „Та чого-жъ вы сидите въ томъ димѣ, тамъ предъ себѣ мѣсце въ другой карѣ?“ — „Не можна, прошу пана, тамъ паны сидять. И мы вѣхали були межъ панови, але кондукторъ загнавъ насъ сюда“. И вышукавъ

кондуктора и довѣдавъ ся одъ него, що вонъ на домаганє другихъ людей, котрі брыдили ся одиромъ, брудомъ женщины галицкои, пересадивъ ихъ до smoking care. Зъ великимъ трудомъ удалось менѣ наклонити кондуктора, щобъ забравъ ихъ зъ того дыму. Зъ дальшого оповѣданя довѣдавъ ся я, що тѣ бѣдни люде походять зъ Борщôвского повѣту. Они зъ колькома еще родинами заѣхали зъ ласки Міслера до Georgia и тамъ набѣдивши ся страшно достали ся майже чудомъ до Филадельфіи и ту при помочи конзуля австрійского вôдославъ ихъ поганый Міслеръ до Winnipeg. Черезъ зиму бўдили ся нещасливі при другихъ въ иммиграційномъ домѣ, а теперь выбрали ся безъ одного цента до Dauphin на святу земленьку, щобъ-якъ мали для своихъ дѣточокъ хлѣба „кôнець“ роздобути. „Мы пропащи, знаємо, сказавъ мужикъ, що намъ якє ра-
зду не буде, але бодай нашѣ дѣти не будуть такими дѣдами, якъ мы“...

Пôзно вечеромъ приѣхали мы до Dauphin. Трейнъ спôзнивъ ся только о 1 годину. По дорозѣ вода подмулила желѣзну дорогу — отже треба було дорогу направляти. Впрочѣмъ спôзненє въ ту околицю не потягає за собою нѣякихъ шкодливыхъ наслѣдкôвъ. Разомъ зъ тою нещасливою родиною примѣстивъ ся я въ иммиграційномъ домѣ. Домъ иммиграційный по малыхъ мѣсточкахъ въ Канадѣ — то буда одноповерхова

збита міліонами больших и менших цвяхôвъ. На долинѣ велика комната. На серединѣ велика желѣзна англійска кухня, на котру ставить кождий родина свой горщокъ, по-подъ стѣны деревяний причѣ — нѣбы ложка. На горѣ ровножь такъ само уряджено. Чоловѣкъ, що приходить на фарму має право 10 днѣвъ мешкати въ той будѣ и користуватись кухнею и причею. Дровъ на опаль дають — прожива у кождого своя. Народу, якъ мухъ. Чорнѣсенько, гамôрно. Слабеньке свѣтло маленькои лямки освѣчує ледви оденъ закутокъ. Гамôръ рôжного рода беєѣдъ злинаєся въ оденъ невыразный гукъ. Ту знайдешь Французôвъ, Шведôвъ, Нѣмцѣвъ, россійскихъ жидôвъ, Шотлянцѣвъ, Руснакôвъ, Поляковъ и др. Народъ розбирає ся и ладить ся до вôдпочинку. Оденъ свище, другій щось балакає и смѣє ся, тамъ въ кутѣ христить ся побожный Французъ, а насередъ хаты якъ у себе въ дома лупить поклоны нашъ мужикъ, ажь гукъ росходить ся по хатѣ. Народы дивлять ся на ту гимнастику, не розумѣють, що се значить — смѣють ся ажь за боки хапають ся, а вôрочѣмъ гадають собѣ, що оно такъ передъ сномъ мусить бути.

Я доставъ зъ протекцiи особне ложко на І. поверсѣ и змученый дорогою та вражѣнями заснувъ здоровымъ сномъ. Я вже добре захропѣвъ, якъ хтось мене зъ легенька штуркнувъ въ бокъ. Обтираю очи, дивлю ся, стоить надо-

мною чоловѣкъ и починає розбирати ся и ладити ся до спаня. Я посунувъ ся подъ стѣну. Незнакомый чоловѣкъ положивъ ся на ложко и необзываючи ся до мене нѣ словомъ захропѣвъ здорово. Рано вставъ вôнъ и такъ само необзываючись до мене нѣ словомъ забравъ ся до свого дѣла. Я вôдтакъ подыбавъ его въ готели при снѣданю, навѣть при одномъ столѣ мы сидѣли, але вôнъ до мене нѣчого тай я до него нѣчого. Европейцямъ певно дивне таке поступованє, але у насъ звычайна рѣчь. Чоловѣкъ сей видно не мавъ до мене нѣякого бизнесу — тай я до него нѣ.

Зъ полудня выбравъ ся я фѣрою до нашои колоніи, котра лежить надъ рѣкою Drifting и окрещена именемъ Теребовля. До стацѣи колѣйовои Valley River 16 миль дороги. Ровнинаростягає ся наоколо. Лѣсы осиковй понасидованй групами по розлогихъ поляхъ. Бѣлй хатки видиѣють зъ далека вôддаленй вôдъ себе о англійску милю, а инодѣ и больше. Коло хатъ стайнѣ збитй зъ осичины выглядають, якъ пив-ницѣ на картофлѣ. Худоба и конѣ бродять по снѣгахъ и водахъ и вытягають зъ подъ снѣгу, якъ ренифера далекои пôвночи стебельця нескошенои травы. Куда окомъ глянешь, непроходимй простори пшеничнои землѣ, котра просить ся сама подъ управу — сама мати-земля рада-бы пожививи своихъ дѣтокъ, що покривдженй збѣ-

джений, пересыченй паньскою ласкою въ Галичинѣ, зъ голоду млѣють. Видно подекуды высоку стерню торочинои пшеницѣ, котрои стебла грубй, грубй, якъ буйного бадиля степового. Середъ тяжкихъ думокъ добравъ ся я до Valley River. Дальша дорога возомъ стала award неможливою; — черезъ рѣку, що лѣтною порою ледви цюркотить не можь було перебратись. Рада въ раду, а въ конци таки не знайшлось иншои рады, якъ пуститись пѣхотою по апостольски до нашой кольонии, котра була водалена зъ водец еще 6 миль. По дорозѣ по другомъ боцѣ рѣки подыбавъ я фарму одного англика и наиявъ у него коней. Черезъ три годины волѣкъ ся возъ зъ превола лѣсами и степами, водбиваючись о великй пеньки и подекакуючи о ½ метра до горы при вершчи великои колоды дерева. Такъ заѣхавъ я до хаты одного молодого англика фармера, котрый самъ оденъ мешкавъ въ низенькой хатчинѣ. Позатою хатиною не було вже дороги. Возомъ не можливо було перебратись посередъ хащовины. Зновъ не було иншои рады, якъ пѣхотою пуститись въ дальшу дорогу. Сонце клонилось якъ западови и холодными лучами освѣчовало великй веретвы снѣгу и потоки глубокои воды, передираючись черезъ густй вѣты лозины и водвѣчныхъ травъ. Больше якъ годину блукавъ ся я по лѣсѣ, больше якъ годину бродивъ по снѣгахъ и водахъ, больше якъ годину блукавъ я по тыхъ

околицяхъ, по котрыхъ хиба нога мысливого-Индіянина колись ступала. Почало вже темнѣти. Мене пройнявъ страхъ. Той страхъ и лякъ, котрый проймає чоловѣка—одиницю, що чує ся хробакомъ взглядомъ тои непоборимои нѣмои природы. Срахъ передъ темною ночію посередъ одвѣчныхъ степовъ и лѣсовъ. Менѣ страшно стало почувати на томъ зимномъ снѣгу, посередъ непрерывнои лѣсовои глуши. Я узброѣвъ ся въ послѣдну енергію и бривъ снѣгомъ дальше. На щастє побачивъ я, а радше намацавъ дорогу и втѣшеный пиовъ вже дорогою безъ взгляду на то куды она мене запровадить. По довгодинномъ марши надыбавъ я фарму, власность двохъ молодыхъ Шотляндцѣвъ, котрі мешкали ту якъ два пустельники разомъ зо своими коньми и коровами. Зъ цѣлою готовостію запрягъ конѣ молодый чоловѣкъ и поволькою ходою пустили ся мы въ напрямѣ нашои кольоніи.

Мѣсяцъ стоявъ на небѣ ясный; тонесенька мрака покрывала лѣсы и боры. Рѣчка журчала тихесенько, конѣ въ провола ступали, а мой веселый газда оповѣдавъ дивною ангельщиною свои пригоды житєві. Мы зближилисъ въ кінци до однои хатинки, конѣ стали и я врадовавъ ся, що вже разъ я у цѣли моеи подорожи. Хатинка зъ верху выглядає такъ: Троха отесані бельки осикові, то стѣны хаты поукладані въ углы. Дахъ вкрытый осиковыми дошками, а на нихъ

поkладено землѣ и гною. Высота хижки не выносить больше, якъ ½ метра. Маленкій желѣзный коминокъ стерчить въ даху, зъ котрого все курить ся, бо палива есть недостатком. Въ хатѣ горячо, кухня желѣзна англійска червона водъ огню, на кухни варить ся стиранка зъ бѣлои муки, безъ молока, безъ омасты, на чистой водѣ, бо коровы еще нема. Коло кухнѣ стоить наша газдыня убрана якъ и въ Галичинѣ, а около кухнѣ позасѣдали дѣти и чекають на стиранку, бо певно голодни. Востѣнк, столъ, лавка на котрой сидить газда — отъ и цѣла хата, цѣлый добутокъ нашого хрестянина, що на зиму выбравъ ся щастя шукати въ Канадѣ. Нѣ! Се еще не цѣлый его добутокъ. Подъ постелею кричать куры и голубы, тай красненкій песикъ звиває ся по хатѣ. На дворѣ побочь хаты стайня, а въ стайни два волы, властность трохъ газдовъ — коло хаты величезный за 70 дол. возъ, котрый такожь принялежить до вспольного маєтку трохъ фармеровъ. Я не довго забавлявъ ся въ той хижкѣ. Казали менѣ, що чоловѣкъ, до котрого я мавъ заѣхати мешкає о повтора фармы дальше. Я пустивъ ся до того чоловѣка — тай довго еще лазивъ по лѣсѣ, бо велика то простороно той повтора фармы. Вконци знайшовъ я и хату того чоловѣка. Прекрасне положене, особливо при освѣтленю мѣсяця. Рѣчка ве ся помѣжь береги тѣсенеи. За рѣчкою хата трошка больша, якъ

перша, коло хаты возъ, що служивъ тымчасомъ за комору, пôдъ возомъ знаряды кухонпі, а оденъ горщокъ прикрытый „Свободою". Стайня такожь досыть обширна — 2 коровы, 2 телять, 2 волы, на дворѣ два плуги — початокъ газдôвства. Въ хатѣ такій самый ладъ, якъ всюды. Я розгôстивъ ся, высушивъ промоклі ноги и черевики и побалакавши про се и те заснувъ здорово. Рано въ недѣлю збудивъ мене когутъ, котрый завзято пôдъ постелею кричавъ. Народъ зôбравъ ся гурмою передъ хатою. Майже цѣла кольонія, котра складае ся зъ 15 родинъ а зъ 78 особъ, залягла пôдвôре. Пôсланцѣ, выслані за моими рѣчами до Valley River не вертали. Люде ворожили, що они вернуть на вечеръ. Я выбравъ ся тымчасомъ оглядати фарму. Боже святый! Чи могъ нашъ чоловѣкъ коли сподѣвати ся, що его дѣтей таке добро чекае? 115 морґôвъ лѣса! Осичина, лѣщина маленька, подекуды мизерный дубъ, рѣдко дуже сосина. Земля знаменита. Горошокъ дикій, дике жито и овесъ въ хлопа. Земля чорна, пшеничина вôдъ вѣкôвъ лежить на локоть нагнôєна. Корчунокъ лѣса дуже легкій, бо корѣнє тримае ся на верху. Выпасъ худобы, жебы только она була. Вода здорова, воздухъ дуже здоровый. Въ зимѣ правда морозы сильні, дуже сильні и зима вже вôдъ падолиста починаєсь, а кончить ся доперва зъ концемъ цвѣтня, але нашъ чоловѣкъ каже: Якъ мае бути зима — найже буде, але най

не наскудить такъ, якъ въ Галичинѣ. Нашъ чоловѣкъ спеки боить ся, а не зимы. Просторы величезнї — тажь то 160 акровъ, 113 морговъ галицкихъ доброи, даровои землѣ! До всего того потреба конечно грошa и розуму, бо инакше згине серед тыхъ лѣсовъ той, що приходить безъ цента тай въ додатку ще и зъ дурнымъ розумомъ.

Най нѣхто не важить ся пускати безъ цента до Канады — най лишає ся въ Галичинѣ, бо тамъ лекше бути жебракомъ, якъ ту. Тамъ жебракови кавалокъ хлѣба чорного подадуть, а ту нѣхто нѣчого даромъ не дасть, хиба за роботу заплатить, алежь тои роботы нѣгде на фармахъ нема, хиба робота коло своеи фармы, а не можь на нѣй робити, якъ не маєшь воловъ, плуга — хоть зъ голоду гинь, тай таки мусишь гинути. Щобъ взяти ся за господарку и прожити часъ, нѣмъ дочекаєшь ся свого, треба конечно принести зъ собою вже на мѣсце найменше 300 доляр. Безъ того маленкого капиталу чоловѣкъ абє згине, або буде вѣчнымъ дѣдоводомъ. Великій блудъ зробили нашї люде, що поприходили на зиму до Канады. Звѣсна преця рѣчь, що въ зимѣ хлѣба зъ подъ снѣгу не добудешь, грошѣ прожієшь черезъ довгу и люту зиму, а на веснѣ останешь безъ цента, хоть въ дубъ головою товчи. — Нашї люде, що осѣли въ кольонїи Теребовля поприходили на зиму и въ зимѣ, около Роздва.

Найбольше людей пріишло зъ повѣтовъ Борщѣвского, Чортковского, Бучацкого и Теребовельского. На 15 родинъ заставъ я 5 волôвъ 2 коровы и 2 телятъ, а зъ той сумы 2 волы, 2 коровы и 2 телятъ належитъ до одного чоловѣка. Щожъ лишає ся для другихъ? Оденъ вôзъ и 3 волы. Треба еще и то запримѣтити, що нашъ чоловѣкъ спускає ся зъ цѣлою резигнацією на волю Божу: Стане пôдъ хатою, пôдопре своимъ лѣнивымъ тѣломъ маленьку хижу и буде стояти такъ цѣлый день, каже, що якъ Богъ дастъ, такъ буде. Глубока фільозофія — але Богъ зъ неба не скине, якъ чоловѣкъ рукъ самъ не приложитъ.

Вечеромъ пôзно вернули посланцѣ зъ моими рѣчами и я почавъ сповѣдати людей. На другій день рано падавъ снѣгъ, отже не можна було на дворѣ вôдправити Службы Божои — треба було въ хатѣ приготовити жертвенникъ. Маленька хатинка заповнилась людьми по береги. При первôмъ словѣ „Благословенно царство“ народъ розплакавъ ся, якъ мала дитина. При проповѣди я не мôгъ самъ вздержатись вôдъ слѣзъ, згадавши тї причины, то лихолѣтє, котре выгнало насъ за море, снѣги, лѣсы и боры шукати лѣпшои будучности для нашихъ дѣтей. По скôнченôй Сл. Б. я окрестивъ малого канадійского Русина, а вôдтакъ наступила церемонія посвященія креста — свободы. На горбку надъ рѣкою поставили наши кольонисты крестъ оси-

ковый на памятку свободы 1896 року. Въ водновѣдной до торжества бесѣдѣ я згадавъ про памятку свободы 1848 року, перейшовъ-емъ въ коротцѣ исторію нашого розвою народно-економичного ажъ до 1896 року и вдаривъ-емъ зъ притискомъ на сей рокъ послѣдный, котрый зъ выходомъ нашимъ въ Канаду ставъ рокомъ дѣйсной нашой свободы, дѣйсной еманципаціи зъ неволѣ пановъ и правительства. — Кресть сей первшій, першій рускій кресть въ канадійскихъ лѣсахъ, на канадійской земли.

Розпращавши ся зъ людьми выѣхавъ я въ дорогу до Dauphin и по дорозѣ розбиравъ одну причину непорозумѣня мѣжь нашими людьми на той маленькой руской кольоніи. Двѣ родины не хотѣли сповѣдати ся, бо они кажуть: Поляки. Оденъ навѣтъ заявивъ, що ему польскій ксьондзъ при водъѣздѣ наказавъ остро, щобъ передъ рускимъ священикомъ не сповѣдавъ ся, хоть бы мавъ 4 роки не сповѣдати ся. Отъ шовінізмъ польскій! А чежь роспоряджене папы, що до свободы сповѣди и приіманя св. Тайнъ въ котромъ небудь обрядѣ въ случаю конечной потребы? Роспоряженія властій нѣчого не значать тогды, коли росходить ся о польонізацію. Спасеніе души для польскихъ ксьондзовъ байдужна рѣчь, коли росходить ся о спасеніе ойчизны. Наслухали ся наши люде вытребенковъ пустыхъ за ойчизну п

въ Галичинѣ и навѣть по дорозѣ до Канады въ Антверпи. А чому-жъ польскій священникъ минувшого року сповѣдавъ и причащавъ нашихъ людей въ Winnipeg и говоривъ имъ, що то все одно? — Нѣ! Такими дорогами не зайдете панове Поляки до вашои цѣли. Нашъ народъ вже прозрѣвъ и свою водрубность народну добре понимае. Люде латиньского обряду зо всходнои Галичины абсолютно не суть Поляками! Они говорять по руски, они молять ся по руски, бють поклоны, хоть шепчуть лихо нѣбы польскй слова. Ваший коруныки и шкаплеры, котрыми вы обложили нашй жѣнки, зовсѣмъ не зроблять ихъ Польками. Фактъ однакъ есть, що намъ латиньство дуже а дуже набороздило. Ажь ту за моремъ видно наглядно, якъ латиньскій обрядъ причиняе ся до польонізаціи нашого народа. На щастє ту нема въ томъ взглядѣ наймешнои обавы. За колька лѣтъ и слѣду не лишить ся изъ вплыву польско-латиньского. Розумѣе ся, що треба енергічнои опѣки надъ нашимъ народомъ зо стороны его свѣдомои интелігенціи.

STUARTBURN, MANITOBA.

Се найбольша руска кольонія въ Manitoba — положена на полудне, о 9 миль водъ North Dakota. Зъ черги выбравъ ся-я тамъ дня 16. цвѣтня о 8. год. рано зъ Winnipeg разомъ зо мною

Ѣхала одна родина зъ Борщѣвского повѣта и двохъ вже обывателѣвъ зъ Stuartburn, що вый-шли були пѣхотою 54 миль на встрѣчу своихъ рѣднихъ. Треба знати, що для иммігрантовъ есть особна кляса зъ деревяными лавками. Розумѣе ся, що я всѣвъ помѣжь нашихъ людей и вы-пытувавсь докладно про все, що менѣ було потрѣбно знати. Годѣ менѣ не вспомнути про мое товариство подорожи — оно бы навѣть грѣ-хомъ було, якъ бы я не вспомнувъ. Двохъ лю-дей, обывателѣвъ зо Stuartburn выглядали вже зовсѣмъ по людски, резоновали, смѣяли ся зъ бѣды галицкои и оповѣдали про свою будучность, яка ихъ чекае въ Канадѣ. Чоловѣкъ, що свѣжо приѣхавъ зъ Галичины, слухавъ уважно отворив-ши губу — а жѣнка брудна, нехарна въ галиц-кой одежи дрѣмала зъ дитиною на рукахъ. Двое больщенкихъ дѣтей ходили собѣ по coupe, якъ по корабли, що недавно опустили. Не треба додавати, що и дѣти були водстрашаючо брудни.

Кондукторъ, що перетинавъ білеты, а вы-читавши на моимъ білетѣ, що я Priest, выдививъ ся на мене дуже значучо — тай потомъ водвдя-чивъ ся менѣ за те, що я всѣвъ разомъ зъ тыми брудными людьми, але про се я позпѣйше згану. Набалакавши ся доволѣ про се и про те — я вы-тягнувъ зъ кишенѣ газету и початвъ читати. Жѣнка повголосомъ шепче чоловѣкови: „то кебойдзъ наши папери читають?“ Нѣ, водзы-

ваю ся я — то газета. „Та то газета?“ Чи не видѣлисте нѣколи газеты? „У, та дежь я видѣла?“ Я довѣдавъ ся опосля, що въ томъ селѣ зводки они походять, доперва 1884 р. школу завели. О ты славна просвѣто галицка! О вы райцѣ рады школьнои краевои. О вы штайрамты австрійскії — та дежъ та кровава праця нашого народу подѣлась? Де тії міліоны податковъ на те драптиве школьництво галицке. Чи чувъ хто таке? Въ Галичинѣ доперва 1884 р. школа. Нѣ! Американецъ не повѣрилъ бы менѣ, хоть бы я присягавъ ся.

Зъ такими гадками приѣхавъ я до Dominion City. Почтарь зо Stuartburn забравъ мене на свой возъ и я усадовивши ся выгодно на мѣшкахъ муки, котрії вонъ вѣзъ для нашихъ людей, ѣхавъ поволи 20 миль. Англикъ собѣ по дорозѣ свиставъ, приспѣвувавъ. Конѣ шли мѣровымъ крокомъ, а я змерзъ таки добре, бо повночный вѣтеръ стягавъ зиму зъ ледовцѣвъ. Вкойци добралисьмо ся на мѣсце позно вечеромъ и я замешкавъ въ гостинномъ домѣ Петра Майковского, котрому за єго щиру гостину на отсимъ мѣсци складаю щиро-сердечну подяку. На другій день рано выбравъ ся я оглянути наші фармы. Перша фарма, котру я побачивъ, належить до бувшого економа, зъ роду Ормянина. Тымчасова хатинка, тымчасова загорода зладжена вже въ позной осени выглядає дѣйсно на

тымчасове. Слѣдуюча фарма, яку я подыбавъ була фарма нашого заможнѣйшого мужика. Хата простора, якъ доброго газды въ Галичинѣ; будинки господарскiй порядни — на подворю стоить возъ за 60 дол., плуги — въ стайни 4 волы, 2 коровы и 1 теля. За хатою выорано — подальше лѣсъ чистенько выцѣптаный. Якось мило поглянути на таке газдовство. Чоловѣкъ сей привѣзъ зъ собою до 500 дол. готовки и зъ трома хлопцями запопадливо заходить ся коло газдовства. Я певный, що сей чоловѣкъ за якихъ 5 лѣтъ зажене въ кутъ старыхъ фармеровъ Англиковъ и Нѣмцѣвъ, бо про Французовъ нема вже що и говорити.

Слѣдуюча фарма належала до бѣднѣйшого чоловѣка. Нещастє яке єму въ зимѣ лучило ся — бо згинула корова и теля — прибило єго, а ще больше єго дѣти, що мусѣли выбачати за молоко. Въ хатѣ сего фармера, якъ и всюды подыбавъ я побочь англійскои кухнѣ, галицкiй пецъ до печеня хлѣба, котрый своимъ черевато-образнымъ подобiємъ забиравъ половину хаты. На лѣто обѣцяли тi чудовища повыносити зъ хаты.

Недалеко стояла хатинка бѣдного чоловѣка, котрый 4 центы привѣзъ до Winnipeg и навѣть ихъ менѣ показовавъ — казавъ, що до смерти буде ихъ при собѣ носити. „То сгомосць послѣдни каплѣ крови моєи“ — казавъ бѣдный чоло-

вѣкъ. Въ Галичинѣ обдирали бѣдного мужика всѣ по порядку. Почавши водъ пана старосты, а скôнчивши на Мошкови, котрый найбещельнѣйше въ свѣтѣ допоминавъ ся о якійсь довгъ и грозивъ, що буде телеграфовавъ до Львова до поліціи, щобъ его непустили. Бѣдный мужикъ перестраŭшеный давъ весьмъ водчѣвщово. По дорозѣ всюды зновъ дававъ водчѣвного и втѣкавъ въ роспачи водъ галицкои бѣды — а якъ вже переѣхавъ такй свѣты, якъ зъ Борщева до Winnipeg, то лишилось ему 4 центы зъ 8 сотокъ; та дѣйсно послѣдня капля его крови. Де-що тропика заробивъ чоловѣкъ и потягъ на земленьку святу. Вымѣрили ему лайны просторй, що ледви окомъ доглянешь конця фармы, та що зъ того, коли нема чимъ почати, хоть головою объ осику товчи. Але нашъ чоловѣкъ не закладає рукъ. Середъ лютои зимы рубає дрова и ставить хатинку, бѣдну хатинку, але таки поставивъ и жіє тай надѣѣ не тратить — „бодай дѣтямъ моимъ буде лекше". Такъ, дѣтямъ буде вже зовсьмъ добре. Дѣти наши то такъ водрадна надѣя, та така солодка водрада для батька збѣдженого, споневѣряного! И справдѣ! Водрадно дивитись, якй кольосальный поступы роблять наши дѣти. Старшй хлопцѣ и дѣвчата служать у маючихъ фармеровъ, учать ся розуму, набираютъ огляды, подпомагаютъ, а навѣть удержуютъ цѣлу родину. Молодшй ходять до школы и поступами

своими задивують Англиковъ. Я подыбавъ дѣвчатка, котрѣ зовсѣмъ добре розмовитись можуть по англійски. Дѣти то будучность наша — они вже теперь дуже благодатно виплывають на родичѣвъ.

Вертаючи водъ нашихъ людей, вступивъ я до фармера Англика, котрый ту вже 7 лѣтъ сидить. Правда, въ него въ хатѣ уряджено, якъ у культурного чоловѣка. Дѣвчинка грае на фортепянѣ, самъ вонъ чоловѣкъ не дурный, але на подвѣрю, въ его господарцѣ нема ладу. Худобы богато понадъ 30 штукъ, але она така мизерна вийшла зъ зимового догляду и зъ той будыстайнѣ, що ажъ жаль дивитись. Знаряды господарскѣ, машины рожного рода гниють на подвѣрю, але за те конѣ добре и старанно годованѣ. Нашъ чоловѣкъ подъ взглядомъ маєтковымъ высше буде стояти за 7 лѣтъ водъ Англика.

Подъ вечеръ поставили нашѣ люде въ лѣсѣ крестъ и престолъ, тай тѣшили ся, що въ недѣлю будуть мати велику параду зъ лозою — але на жаль парада не дописала. Въ ночи зорвавъ ся вихоръ, почало гримѣти и блискати, а рано впавъ снѣгъ, гоненый повночнымъ пронизаючо зимнымъ вѣтромъ. Середъ той страшной ночи я бачивъ пожаръ, величавый и страшный пожаръ. О колька миль подальше палили ся преріи. Се дуже лютый ворогъ для фармеровъ въ лѣтну пору. — Такъ лютого зимна, якъ было

тои недѣлѣ, я въ житю не зазнавъ. Чути було, якъ зимныи вѣтеръ кости проникавъ. Загрѣти ся не можливо було. Всѣ мы скостенѣли добрали ся до стору, де я водиравивъ Сл. Божу, высповѣдавъ 87 людей. Богато задля страшного зимна непоприходило.

Нашихъ людей на тои кольоніи находить ся нынѣ вже 45 родинъ, разомъ 175 душъ. Першихъ 24 родинъ осѣло 19. серпня 1896 р., водтакъ прийшли въ осени, а навѣть и въ зимѣ, таи теперь тягнуть ся по кілька родинъ на ту кольонію. Люде наши походять зъ новѣтовъ: Залѣщицкого, Борщѣвского, Коломыиского, зъ Буковины и 1 родина зъ Товмача. Наибольше образованіи люде и приступніи до культуры суть люде зъ повѣту коломыиского, що вчислює ся безперечно до заслугъ радикальнои партіи, таи и тому положеню економічно-суспольному въ якомъ наши люде зъ тыхъ сторонъ находили ся. Наибольше темніи люде, то суть Буковинцѣ. Ихъ жѣнки за цѣну житя не хотять перемѣнити одяговъ, таи дѣтей до школы не посылають.

Земля ту загально добра, подекуды есть камѣнє, але камѣнє, котре наплыло колись и стырчить на верхи. Сѣножати знамениті, орного поля досыть, лѣса подостаткомъ. Въ лѣсѣ подыбавъ я дикі сливы, вишнѣ, а навѣть виноградъ. Родить ся ту всяка огородовина. Зъ пашнѣ родять ся пшениця, бульбы, овесъ, яч-

мѣнь и др. Околиця на выпасъ худобы дуже пригодна. До North Dakota всего 9 миль, отже на лѣто идуть наши люде на жнива тамъ и заробляють водъ 40—60 дол. Наоколо богатѣ фармеры, котрѣ потребують роботника и добре ему платять. Прим. хлопець 15 лѣтный побиравъ минувшого лѣта по 16 дол. на мѣсяць. Зимовою порою платять по 4 и 5 дол. въ мѣсяць. Я стыкавъ ся до теперь безпосередно зъ сотками нашихъ людей, однакъ анѣ водъ одного чоловѣка не чувъ еще, щобъ было ему ту горше, якъ въ Галичинѣ, хоть вони въ першихъ початкахъ мусить иногдѣ страшно бѣдувати. Справдѣ, нема здае ся на свѣтѣ краю, котрый бы бувъ горшій для нашого чоловѣка, якъ Галичина. — Для бѣднѣйшихъ роздававъ рядъ черезъ зиму муку, а урядникъ Карстенсъ, котрый имъ ту муку привозивъ и роздѣлявъ, уходивъ за Рудольфа. — и еще нынѣ нашъ темный мужикъ давъ бы собѣ голову втяти, що се Рудольфъ. Навѣть писали люде листы до него, называючи его Найяснѣйшимъ Рудольфомъ. При той темнотѣ нашъ бѣдный мужикъ страшно лукавый и не жичливый своему братови. Оденъ маленькій примѣръ: Въ Stuartburn осѣвъ чоловѣкъ надъ рѣкою и поставивъ собѣ хату. Другій побачивши, що се добре мѣсце, осадовивъ ся собѣ по другой сторонѣ рѣки и почала ся сварка. Ходять они оба до Winnipeg на термѣна и вконци достали таке ореченє:

фарму треба росколоти на двѣ половины, такъ щобъ жадному не было кривды. Невдоволеный мужикъ приѣхавъ до дому и загрозивъ свому сусѣдови, що сокирою его зарубае, свого сусѣда, а самъ пойде до кримѣналу, якъ той не вступить ся! Такй просторы землѣ, такй ланы, а таке погане лукавство галицке! Оденъ мужикъ загрозивъ другому процесомъ, якъ той пустить худобу на его фарму — але ее пустe, бо вонъ навѣть не знае границѣ своиѣ фармѣ. То все згине зъ часомъ, якъ наши люде троха обтрясуть ся зъ той луски галицкой.

Прикра, дуже прикра рѣчь для нашого чоловѣка безъ церкви и священика, але перший кроки въ томъ взглядѣ я вже поробивъ. Сподѣю ся, що въ осени люде зачнуть въ Stuartburn будовати церковь, а зъ весною повиненъ прийти священикъ. Розумѣе ся, що мусить ту прийти священикъ жонатый, добрый господарь, чоловѣкъ, енергичный и людскій, котрый-бы примѣромъ своимъ свѣтивъ людямъ. Священикъ самотный не въ силѣ бы жити середъ тыхъ непроходимыхъ прерій и лѣсовъ.

На церковь дае рядъ 40 акровъ землѣ, а священикъ ad personam могъ бы собѣ взяти 160 акровъ. Въ кождой мѣсцевости я стараю ся выбрати землю и потрѣбни формальности перепровадити.

Въ понедѣлокъ 17. цвѣтня я выбравъ ся

раненько фѣрою до Dominion City и ту приѣхавши въ полудне заставъ 2 родины нашихъ людей, котрѝ приѣхали зъ Winnipeg до Stuartburn. Вѣтеръ тягнувъ дуже зимный. Жѣнки зъ дѣтьми розтаборилисѣ коло магазину, а чоловѣки шукали за фѣрами. Цѣкавѝ бойсы американскѝ зобрали ся гурмою и оглядали нашѝ славнѝ чоботы и бруднѝ кожухи галицкѝ. Зъ далека и Индіяне подемѣхували ся и зъ подъ лоба глядѣли на своихъ товаришѣвъ. Я почавъ зъ ними розмовляти, а кондукторъ за плечима каже до другого чоловѣка: „этое priest тыхъ людей". — То не твой business — водрубавъ я ему и поѣхавъ до Winnipeg, щобъ заразъ на другій день удати ся въ далеку дорогу, бо ажь до Edmonton.

ALBERTA.

Edmonton — Edna.

Заразъ на другій день, по поворотѣ зъ Stuartburn, 20. цвѣтня съ полудня выруишвъ я до Edmonton. Въ четверъ рано, пересѣвши въ Calgary на шляхъ льокальный прибувъ я доперва въ Пятницю рано до South Edmonton. Я не буду силити ся на описи тыхъ безмежныхъ околиць, якѝ простирають ся по обохъ бокахъ желѣзниць, бо се на щось не здало ся. Хто не бачивъ тыхъ безмежныхъ незаселеныхъ, пустыхъ

преріи въ Assiniboia, той не буде въ силѣ собѣ ихъ представити. Трава вже зеленѣлась — а сотки худобы скубло лѣниво траву. Я спытавъ одного Англійка, де стайнѣ той худобы, а вôнъ въ вôдповѣдь зачеркнувъ рукою въ воздусѣ, даючи тымъ гестомъ познати, що небосклонъ — то обора той степовои худобы.

Передъ стацією въ Edmonton я побачивъ колька нашихъ брудныхъ женщинъ на порозѣ одного дому, котрі побачивши мене махали руками — они видѣли мене въ Winnipeg и теперь вôдбували нѣбы кварантану въ иммиграційномъ домѣ. Я вôдтакъ зайшовъ до того пріюту нашихъ людей и побачивъ поганый образъ. Въ двохъ просторыхъ комнатахъ, покотомъ на подлозѣ, середъ брудного лахмата и величезныхъ галицкихъ скринь лежали жѣнки и дѣти рожного возраста. Наоколо кухнѣ крутило ся колька брудныхъ, заспаныхъ, немилыхъ жѣнокъ, а въ кухнѣ курило ся якъ зъ льокомотивы. Сморôдь забиваючій, просто дыхати не можь було. Я заповѣвъ, що прийду о 9. годинѣ пасху посвятити и втѣкъ скоро на дворъ. Въ означену годину я поверну́въ до нихъ и заставъ вже все приготоване. На столѣ довжезнôмъ лежали величезнѣ пасхи и всякого рода великодни снѣди. Бабы вже трохи попрыбиранѣ и зъ дѣтьми на рукахъ — чекали на мене. По посвяченю пасхи, при чомъ они голосно плакали, я сказавъ колька

словъ, давъ поцѣлувати крестъ и знявши епитрахиль моцно выгапьбивъ бабы за такій неладъ въ хатѣ. Злобиї бабы покивували головами и одна на другу звалювала причину непорядку. Ту було 15 родинъ, переважно зъ Ярославского повѣту. Чоловѣки выбрали ся були шукати фармъ въ околици мѣста.

Въ Пятницю Великодну по полудни, бо Англикъ передъ обѣдомъ зъ дому не рушить ся, выѣхавъ я въ товариствѣ одного презбітеріянского прічера до Едны.

На вечеръ заѣхали мы до мѣсточка Forth Saskatchewan и ту переночували. Мѣсточко се маленьке. Ту стоить воддѣлъ конной поліціи, а поліцай Чехъ и. Кнаврекъ (предплатникъ „Свободы") стає дуже въ пригодѣ нашимъ людямъ, розумѣючи нашу мову. Кромъ обороны противъ кривдъ зо стороны бутныхъ нѣмцѣвъ фармеровъ и англиковъ, вонъ стає и тлумачемъ нашихъ людей и въ процесахъ, котрі годѣ, щобъ нашого галицкого процесовича такъ скоро покинули ся. Були случаѣ, що той честный Чехъ вставлявъ ся за бѣдными нашими людьми и они доставали маленьку запомогу, але якъ майоръ довѣдавъ ся, що старі фармеры, котрі вже доробились достатковъ, ходять по мѣсточку и жебраютъ, повыганявъ людей и водвернувъ ся водъ нихъ зъ обридженемъ. Отжежь я вже по дорозѣ до нашои кольоніи довѣдавъ ся про ту

безветыдну черту нашого мужика. На ганьбу, на ветыдъ, на соромъ цѣлому роду людскому жебраютъ нашй мужики по сторахъ, купуючи за кôлька центôвъ рѣчи, а бабы то таки впростъ заходятъ по домахъ жебраючи. Я сего вже абсолютно не сподѣвавъ ся, бо нашъ Лемко въ Спол. Державахъ, умеръ бы зъ голоду, а не вытягнувъ бы руки за жебранымъ хлѣбомъ. Индіяне не жебраютъ — нѣколи не жебраютъ. Ради Бога, чи-жь вже до тои степени здеморалізовавъ ся нашъ чоловѣкъ въ пеклѣ галицкôмъ?

Для супротивставленя мушу я навести слѣдуючій фактъ, хоть зовсѣмъ звычайный. Якъ я згадувъ вже, — я ѣхавъ зъ пресбитеріянскимъ прічеромъ. Насъ вѣзъ хлопецъ лѣтъ 16, котрый черезъ дорогу неустанно закидавъ мене безлѣчію самыхъ интересныхъ пытанъ. Въ Ft. Saskatchewan засѣли мы въ готелю до вечери и розумѣе ся разомъ зъ нами и фѣрманъ, обмывши собѣ докладно руки и тваръ. Найсвободнѣйше въ свѣтѣ закуривъ собѣ по вечери хлопецъ цигаро и колишучи ся на креслѣ оповѣдавъ, якъ то вонъ вчера застрѣливъ 7 дикихъ качокъ и т. и. Нашъ чоловѣкъ на Великодни Свята не хотѣвъ разомъ зо мною ѣсти, бо казавъ: „не годенъ я зъ такою особою засѣсти за столъ!!!"

На другій день раненько выѣхали мы въ дальшу дорогу и по дорозѣ вступили до фармера-англика на снѣданє. Цѣкавый Англикъ ставъ

вмпытувати ся мене, куды я ѣду. Якъ я ему сказавъ, що до Русиновъ въ околици Едны — вонъ розсмѣявъ ся и сказавъ: „Я знаю тыхъ людей — они приходили до мене просити хлѣба“. До чорта — и зновь жебранина!

На почтѣ въ Еднѣ подыбавъ я колькохъ нашихъ мужиковъ, що прійшли були за листами. Они, розумѣе ся, втѣшили ся, що будуть ѣсти свячену пасху и провадили мене 1½ милѣ до Михайла Мельника зъ Небылова, де я мавъ замешкати. — Сей чоловѣкъ газдує ту вже 3-ый рокъ. Мае вонъ порядну хату зъ подлогою, гонтами побиту, шпихлѣръ — въ шпихлѣри повно всякого збожа и бѣлои муки, стайню, пару прекрасныхъ молодыхъ коней въ вартости 400 зр., три коровы, пару величезныхъ воловъ, пять штукъ яловнику и колькоро свиней. Двохъ другихъ его братовъ — Федоръ и Никола мають ся ровножь добре, якъ такожь и всѣ прочіи фармеры, що 3. рокъ сидять на фармахъ. Они позаоровали вже по 35 и больше акровъ.

Еще того самого дня оглянувъ я фармы всѣхъ старшихъ фармеровъ и удавъ ся до школы, котру теперь будують, щобъ приготовити все потрѣбне до Богослуженя. На Воскресеніе раненько зъѣхали ся нашіи фармеры то коньми, то волами зъ товстыми пасхами до школы, де водправивъ я Богослужене. Якъ маліи дѣти плакали всѣ хоромъ, коли заспѣвано „Христосъ

воскресе". По Сл. Б., по посвяченю пасхи, розъѣхали ся домовъ, а водтакъ зобрали ся всѣ на-вечѣрню и передъ школою завела ся весела розмова на тематъ празнованя Святъ Вел. въ старомъ краю, а въ Канадѣ. Народъ горнувъ ся до мене зъ неуданою, щирою вдячностію и зо слезами въ очахъ дяковали — бо кажуть, панъ-отче, та-жь мы вже 2 роки, якъ дикі звѣры сидѣли въ своихъ будахъ на Великдень и слезами зрошували несвячену пасху. Я мусѣвъ утѣкати до школы, щобъ водслужити вечѣрню, бо не могъ-емь самъ вздержатись водъ слѣзъ. Въ Свѣтлый Понедѣлокъ водслуживъ я опять Богослужене въ школѣ и вечѣрню, а во Второкъ на всходнômъ конци кольонии, въ хатѣ ч. Ивана Галькова, зъ Горожанны малои пов. Городокъ. Черезъ тыхъ 3 дни выcповѣдалось 159 людей и окрестивъ-емь и мирономазовавъ 25 дѣтей. Въ середу и въ четверъ водвѣдавъ-емь фармерôвъ на заходнôй части недалеко рѣки Saskatchewan, а въ пятницю въ заходнôй части — почавши водъ ч. Ивана Ланьчука зъ Борщѣвского повѣта. Въ Недѣлю, по Богослуженю водбуло ся торжество благословеня первного руского цмнитаря въ Канадѣ и ровно-жь поставилисмо крестъ на памятку свободы. Выбрано также комітетъ, котрый мае ся заняти по жнивахъ будовою церкви и помешканя для будучого священика.

*

Кольонія та руска высунена найдальше на ювнóчь зо всѣхъ рускихъ кольоній, які де находять ся на свѣтѣ. Люде нашї, котрыхъ за мого побуту было 75 родинъ, роскинені по слѣдуючихъ тавншипахъ: 55 X 18, 56 X 18, 56 X 19, 56 X 20, 57 X 18, 57 X 19, 57 X 20. Просторонь вôдъ веходу на заходъ займає 12 миль — то значить, вôдъ Костя Немирѣского до Ивана Домбровского зъ Красного, пов. Золочôвъ.

Нашихъ фармерôвъ я подѣлю на 4 части после часу ихъ прибутя. 1) Найстаршій фармеры зъ села Небылôвъ, пов. Стрый. Оденъ зъ нихъ Никола Тыцковскій уже 5 рôкъ газдує, а прочихъ 2, 3 роки якъ заѣхали; майже всѣ они зъ Небылова.

2) Середущій, якъ Иванъ Домбровскій зъ Красного, Илько Сенетовичъ и его зять Тимякъ зъ Глинянъ, зъ Нолюхова Федько и Петро Кицаки и др.

3) Транспортъ кôлькандцяти родинъ, котрый прійшовъ пôдъ проводомъ Вол. Олеськова переважно зъ Борщѣвского повѣту и

4) тій, що поприходили въ зимѣ сего року, або й въ последнôмъ мѣсяци.

Поневаже годѣ менѣ ту вычислити зъ особна кождого станъ маєтковый, я возьму середно заможного фармера и выкажу на зовсѣмъ достовѣрныхъ даныхъ, о скôлько нашъ чоловѣкъ могъ

розробити ся за несповна три роки свого господарованя въ околици Едны.

Василь Федикъ зъ Небылова приѣхавъ до Winnipeg готôвкою 150 дол. Купивъ заразъ таки въ Winnipeg 3 конѣ (оденъ заразъ здихувъ) 2 коровы, 3 телять, возъ, плугъ, борону, кухню, муки и др. рѣчи; а прийшовши на мѣсце мавъ всего 27 дол. Вôнъ приѣхавъ пôзною весною, отже нічого не засѣвавъ. Другои весны заоравъ 8 акровъ. Пшеницѣ высѣявъ 10 бушлѣвъ — вродило ся 85 бушлѣвъ, вовсѣ высѣявъ 5 бушлѣвъ — вродило ся 11. Картофлѣвъ посадивъ 12 бушлѣвъ — мае 120. Вôдтакъ посадивъ капусту, тютюнь и др. Пшеницю мавъ до новои, посѣявъ и еще троха продавъ.

Третои весны заоравъ 20 акровъ — высѣявъ пшеницѣ 21 бушлѣвъ — мавъ 365 бушлѣвъ. Зъ того продавъ 300 бушлѣвъ по цѣнѣ 60, 55 и 57 цит. Жита посѣявъ 1 галонъ — вродило ся 8 бушлѣвъ. На 5 акрахъ высѣявъ 21 бушлѣвъ вовса — вродило ся 220 бушлѣвъ. Зъ того продавъ 50 бушлѣвъ по 22 цит. Ячменю высѣявъ 1 бушель, вродило ся 15 бушлѣвъ; бульбы зъ 20 бушлѣвъ було 220 бушл. Гороху зъ 3. лѣтровъ було 3 бушлѣ. Капусты продавъ за 3 доляры. На его подворю есть 1 корова, 4 телять, трое коней, безроги. Продавъ вже пару бычковъ за 44 дол. Выбудовавъ хату, стайню, шпихлѣръ и обгородивъ фарму. Треба ту еще запримѣтити,

що сей газда хоровавъ цѣле минувше лѣто и платив робітника, дальше — конь втѣкъ ему зъ саму орку, отже не було чимъ орати. Се бувбы образокъ старшихъ нашихъ фармерôвъ и того людей, котрі походять зъ горъ — господарити не дуже розумѣють и коли конеі починають учити ся ходити.

Возьмѣмъ теперь на увагу чоловѣка, котрый походить зъ села Красне, пов. Золочѣвского и засѣвъ ту 2 роки тому. Поневже случайно я знаю дуже добре водносини економічні въ томъ селѣ — я знаю яка тамъ земля, яке поле и т. д. тожъ легко буде менѣ вывести консеквенцію, чи Иванъ Домбровскій больше бувъ бы доробивъ ся въ Красномъ за 2 роки, чи въ Канадѣ. Иванъ Домбровскій привѣзъ до Winnipeg 100 дол. Въ першой веснѣ заоравъ 4 акры на пшеницю — высѣявъ 8 бушл. — вродило ся 106, а на другихъ 4 акрахъ посѣявъ: ячмѣнь, овесъ, жито и др. — Въ другой веснѣ заоравъ вже 15 акрôвъ — высѣявъ 14 бушлѣвъ пшеницѣ, 10 вовса, 6 ячменю и 12 бушлѣвъ бульбы посадивъ. Зъ худобы купивъ 2 конѣ, корову зъ телятькомъ. Теперь докупивъ одного коня, отже мае 4 коней, двѣ коровы, 2 телятъ и пару безрогъ. — Хата у него фармерска, практична, але чистенька, харна — заразъ познати, що се чоловѣкъ зъ пшеничного хлѣба, якъ называють Краснянцѣвъ. Сей чоловѣкъ зо своею интелигенціею и завзятостію до

працѣ бувъ бы нынѣ вже далеко лѣпше стоявъ водъ всѣхъ прочихъ, але случилось ему тяжке горе — жена померла и лишила его зъ 5 малыми дѣтьми. Зъ двома старшими дѣвчатками, (найстарша 10 лѣтъ) газдуе Иванъ. А также колѣ не того не згадати, що сей чоловѣкъ вже на третой фармѣ, а на кождой попередной будовавъ будынки и робивъ въ поли. Въ Красномъ бувъ бы Иванъ мавъ пару коней и корову на воловодѣ бувъ бы водавъ на пашу. Приходить теперь до черги пересѣчный газда зъ транспорту Олеськова.

Иванъ Пакуста, зъ Снятинщины, привѣзъ зъ собою 100 дол. Купивъ вола, 2 коровы, двое телятъ, 7 овецъ. Мае до спулки зъ другимъ плугъ и возъ. На коречуйку заоравъ 8 акровъ — посѣявъ пшеницю, овесъ, жито и др. Поставивъ собѣ хату и стайню. Не стало сему чоловѣкови пшеницѣ и вовса на засѣвъ — отже бере вонъ корову, веде до заможного нашого старого фармера и вымѣнюе въ той способъ: За корову доставъ коровкою 10 дол., 14 бушлѣвъ вовса, 16 бушлѣвъ пшеницѣ и 1 [illegible]шкорысъ зъ вола вже выправленою. Отъ въ такій способъ водбуваютъ ся купна и продажи на мѣсци. — Про тыхъ бѣдныхъ безсребренниковъ, котрй зайшли ту по транспортѣ Олеськова и еще нынѣ приходять, годѣ ще [illegible]вати, бо они еще нѣчого не встигли зробити [illegible] загалѣ транспортъ Олеськова найлѣп-

ние представляє ся подъ кождымъ взглядомъ.

Для цѣкавости, а може и для науки я возьму еще два примѣры. Возьму подъ розвагу найстаршого фармера въ его добуткомъ за 5 лѣтъ — и найзаможнѣйшого фармера зъ транспорту д-ра Олеськова, котрый 22. мая 1896 осѣвъ на фармѣ. Найстаршій фармеръ — Никола Тишкевскій зъ Небылова, принѣсъ въ собою 400 дол. Треба зъ горы зазначити, що се чоловѣкъ вже старшій и неписьменный. — Заоравъ вже 35 акровъ. Мае пару коней, пару воловъ, 4 бычки, 4 коровы и 6 ялôвнику. Хата мизерна, шпихлѣръ, стайня, знаряды господарскй и старосвѣцка живярка за 25 дол. Зъ одежи еще нѣчого не купивъ — постолы, сѣрачина — довге волосе намащене масломъ.

Кость Немирскій зъ Бѣлча золотого пов. Борщѣвского — прійшовъ 22. мая 1896. Чоловѣкъ се въ середнôмъ вѣцѣ, письменный, бувавъ въ Россіи и въ Бесарабіи на заробкахъ. Въ Галичинѣ мавъ сторъ. Принѣсъ готôвкою на мѣсце 500 дол. Въ першôмъ роцѣ за пôзно було вже що орати. Сего року заоравъ 4 морги на пшеницю, 1 моргъ на жито, 4 моргъ на бульбы — водтакъ еще на капусту, горохъ, тютюнь и др. Купивъ волы за 55 дол. (величезнй волы), двѣ коровы за 56 дол., возъ 75 дол., плугъ 26 — кухня 16, цельта до мешканя въ лѣтѣ 10 дол., начиннє кухонне 60 дол., начиннє господарске 35

дол., двѣ ручницѣ 20 дол. и проживъ до теперь за привезеный грошь. Поставивъ хату обширну, ставить теперь обширну и зъ доборного матеріялу стайню, котра-бъ представляла вартость въ Галичинѣ 800 зр. Матеріялу до будовлѣ навѣвъ въ зимѣ велику силу. Я бачивъ на его подворю смереку, котра мала въ обводѣ 1½ ярда, а все кромѣ працѣ ни одного цента не коштує. Фарма сего чоловѣка, майже цѣла покрыта лѣсомъ, отже потреба великои працѣ, щобъ вычистити си. На тои фармѣ бачивъ я красный смерековый лѣсокъ — недалеко ставокъ, въ котромъ вонъ выстрѣлявъ велику силу дикихъ качокъ. Взагалѣ сей чоловѣкъ представляе великій матеріялъ, способный для Канады, а тымъ больше вже и для того, що умѣе по нѣмецки, тожь вже не дасть ся такъ дуже ошахровати. — На цѣлой нашой колоніи сеть 3 молоковыхъ машинъ до кошеня сѣна и жнива.

Климатъ въ Alberta, а взглядно въ околици Edmonton есть зовсѣмъ лагодный. Зима минувшого року почалась около 10. жовтня. Мѣсяцѣ: надолистъ и груденъ были острі. Морозы сильнѣйший, якъ въ Галичинѣ. Около Рождества потеплѣло и була лагодна зима, ажь до половины цвѣтня, — въ томъ часѣ почалась весна, а 1. мая вже бачивъ-емъ зелененьку пшеницю. Въ лѣтѣ есть досыть горячо, дощи перепадають зъ часта. Въ 20. тыжняхъ дозрѣвае збоже. Примо-

розки трафляють ся майже що року. Минувшого року бувъ перший приморозокъ 22. юлія, але вонъ нѣчого збожови не пошкодивъ. Другій приморозокъ бувъ 30. серпня, той вже пошкодивъ пшеници, котра сще була на пни. Скошеной нѣчого не пошкодивъ. Приморожена пшениця зовсѣмъ надає ся на хлѣбъ, только въ цѣнѣ вже низше стоить одъ непримороженой. Були газды, котрі встигли зобрати пшеницю передъ приморозкомъ.

— Засѣвы. Найбôльше удає ся пшениця, прекрасна пшениця родить ся; дальше овесъ — бѣлый и чорный, ячмѣнь, жито (наші люде доперва зачали сѣяти), ориѣшь (соломиця), бульбы великі, якихъ я нѣгде не бачивъ, горохъ, капуста, тютюнь (нема контрабанды). Сѣно велике и солодке, можна косити всюды, де хто схоче.

Худоба расова, пасе ся цѣле лѣто по преріяхъ, навѣть до дому не вертає ажь въ позной осени. Мѣжь нашими русинами живе Айриш, котрый має кôлька сотъ штукъ худобы и она жиє дико по степахъ. Наші люде купують у него дикі коровы по 30—40 дол. и якъ усвоять ихъ, мають прекрасні коровы. Худоба дуже скоро множить ся, телиця въ другомъ роцѣ має вже телятко. Волы выховують ся величезні, за 60 дол. можна достати прекрасні волы. Въ цѣлой нашой кольонії можна раховати вже худобы

на сотки. Годёвля худобы на велику скалю може нашимъ людямъ принести великій користи.

Выдатнôсть збôжа. Пересѣчно взявши, одень бушель збôжа выдає 18 бушлѣвъ. Я подавъ вже повысше, кôлько у нашого чоловѣка вродило ся минувшого року збôжа.

Понеже наша колёнія дуже далеко вôддалена вôдъ мѣста, бо аж 50*) англ. миль, и только до колѣѣ, длятого велика невыгода, бо годѣ що продати и купити. Въ мѣсци есть Англиксъ-сторійкъ, котрый немилосерно здирає; а и въ самôмъ Едмонтонѣ все дорожше, майже два разы столько, що въ Winnipeg. Длятого я раджу нашимъ людямъ, котрі приходять зъ Галичины и удають ся до Edmonton, най купують все, що только зможуть въ Winnipeg, а половину гроша заощадять. Кухнѣ, возы, плуги, бороны, бочками соль (бочка 2 дол.), цукеръ, сукно, а навѣть худобу най купують въ Winnipeg. Перевозъ рѣчей господарскихъ нѣчого не коштує, а за худобу мало що платить ся. Пересторѣгаю нашихъ людей передъ фірмою Cristal & Siegler Co. Суть то два россійскі жидки. Одень зъ нихъ знає троха по англійски и сидить въ сторѣ, другій не знає языка — наймає собѣ фармана, котрый знає языкъ, платить ему денно 2 доляры и зъ напакованымъ возомъ ѣде межъ Индіяновъ и по-

*) Одна англійска миля — 1.3 кільометр.

межъ нашихъ людей и обдирає до шкоры. Наши люде спротяга не мають центовъ, а потребують дещо купити — то-жь радять собѣ въ той разбиничій способъ: напаковують возы пшеницею, ѣдуть до Edmonton и тамъ за малыи, що варта кілька центовъ, платять бушлями пшеницѣ. По млинахъ мѣняють пшеницю за муку зъ дуже великими стратами. Въ такій способъ проваджена господарка руйнує въ страшный способъ вже въ першихъ рокахъ нашого мужика. Отже зъ зъ того выходить, що намъ конечно спблокъ господарскихъ на нашихъ кольоніяхъ, а изъ того потреба намъ конечно вербовати до кольоній въ Канадѣ интеллигентныхъ людей. Абсолютно не журналѣвъ, не економовъ, анѣ писарôвъ громадскихъ, але интеллигентныхъ селянъ и учителѣвъ, тыхъ бѣлыхъ муриновъ, що морально и матеріяльно нуждають въ Галичинѣ. — Въ Едмн. я подыбавъ зовсѣмъ интелигентного и солідного чоловѣка Антона Савку зъ Равского повѣта.

Заробкôвъ зимовою порою майже жадныхъ нема. Хиба якій богатый фармеръ наймає до худобы чоловѣка. Помѣжь нашими людьми осѣли Норведы и одеть Шведъ, але они голи, якъ турецкій святий — делеко по-заду лишилися вôдъ нашихъ людей, такъ що въ лѣтѣ идуть до нашихъ людей на роботу. Навѣть вже по-часть нашои мовы навчили ся. Лѣтною порою можь заробити, чи то въ околици у богатыхъ фарме-

ровъ, чи въ Edmonton, чи при полоканю золота въ рѣцѣ Saskachewan. Я подыбавъ одного нашого хлопця, котрый минувшого лѣта заробивъ при золотѣ 60 дол. Розумѣе ся, що бувъ бы въ двое только заробивъ, если бъ не бувъ спродававъ золота у простыхъ перекупцѣвъ.

Дѣти наши, якъ я вже згадавъ въ кылькохъ мѣсяцяхъ, то наша будучность, а особливо дѣвчата. Малі дѣти ходять до школы — въ Еднѣ вже мѣжъ Русинами есть школа. Въ Edmonton служать наши дѣвчата по готеляхъ и въ приватныхъ домахъ, тай ходять 3 разы на тыждень до школы. Одна дѣвчина пристала до Salvation Army. Якъ любо подивитися на таку дѣвчину, якъ она прибрана въ свѣтову одежу, говорить по англійски и зовсѣмъ не подобна до нашои болзливои, брудной, або неустанно регочучой ся галицкои Каськи. Дѣвчина повернувши зъ службы випровадже формальну революцію въ дома своихъ родичѣвъ. Анѣ не познати, що се наша горска дѣвчина, чиста lady. Одна жѣнка скаржила ся менѣ, що си дѣвчата встыдають ся си, якъ она прийде до Edmonton. Певна рѣчь. Мати брудна и боса, горинь Индіянки приходить пѣхотою 50 миль до мѣста. Дѣвчина не встыдае ся матери, але встыдае ся того бруду и тыхъ босыхъ ногъ, въ болотомъ на 3 цалѣ. Або батько въ тыхъ довгополыхъ, бойковскихъ постолахъ, зъ тымъ довгимъ рѣдкимъ волоссмъ, въ брудной

хорошѣ, зъ роспоромъ на грудяхъ! Чи жь не можь перестраити ся такого фолофѣка, якъ мо-каже ся до свѣта! — Хлопцѣ наши служать по фармерахъ нѣмецкихъ и англійскихъ и берутъ на цѣлый рокъ, дають бальки на службу хлопцѣвъ, якъ кажуть, за языкъ и они того анг. языка дуже скоро вывчують ся. Хлопцѣ учать ся практичности въ господарцѣ у Англиковъ и висмѣвують тѣ сокиры, плуги и другѣ куль-турнѣ здобутки галицкѣ.

По цѣлотыжневомъ побутѣ межи нашими Русинами въ Edna, повертаючи до Edmonton вступивъ я до нашихъ старыхъ фармеровъ, котрѣ мешкають межи Нѣмцями, о 12 миль вод Ft. Saskatchewan на тавншипѣ 55 X 21 Section 36 и 28. Трохъ нашихъ Русиновъ тут мешкає: Антонь Наичь и Стефанъ Чичакъ зъ Небылова, тай Мих. Прокопчакъ зъ Ростанечо пов. Лѣско; одинокій Лемко, якого я подыбавъ въ Канадѣ. Всѣмъ имъ добре поводить ся.

RABBIT HILL.

Зъ S. Edmonton выѣхавъ я 1. мая 12 миль до Rabbit Hill, де сподѣваю ся застати нашихъ Н. роданцѣ зъ Ярославского повѣта переважно зъ села Вацоцка. Ветлицьки ... — Помежи рос-сійскими Нѣмцями осѣли ся нашѣ Русины и по-купили у Нѣмцѣвъ фармы вже готовѣ зо всѣми

будинками и знарядами господарскими. Чи они добре зробили купуючи землю и цѣлй газдовства, покаже ся заразъ зъ рахунку: Земля въ Rabbit Hill высоко положена — добра земля. Теодоръ Фуръ зъ Висоцка приѣхавъ въ транспортѣ Олеськова зъ сумою 500 доляровъ. Въ Edmonton зробивъ ему пропозицію Нѣмець, щобъ купивъ собѣ его газдовство за 700 дол. Газдовство то таке: орного поля 10 акровъ (проче лѣсъ и сѣножати) розумѣе ся заораного и засѣяного; хата, вынцхтѣръ, стайнѣ, пару коней въ упряжею, двѣ коровы, бугай и двое телятѣ, 11 свиней, 30 куреи, машины, плугъ, борона — всѣ знаряды господарскй, якъ сокира, мотыки и др., кухоннй рѣчи и цѣле урядженє въ хатѣ. Заразъ въ осени 1896 року зобравъ чоловѣкъ 140 бушлѣвъ пшеницѣ, ячменю 120, вовса 350, а бульбъ 200 б. Зъ того збожя продавъ 100 б. по 57 цнт. 150 бушлѣвъ по 23 цнт. ячменю 10 бушлѣвъ по 20 цнт. Свиней продавъ на 50 дол., а еще мае на продажь. Сеи весны засѣявъ 15 б. пшеницѣ, вовса 70 б., 10 б. ячменю, 15 б. картофлѣвъ. Всего довгу мае 100 дол. — Порôвнаймо теперь фармера, котрый прийшовъ зъ тою самою сумою и осѣвъ на гомететѣ. Всѣ грошѣ вложивъ въ господарку, покупивъ знаряды господарскй за дорогй грошѣ, худобу, збоже на засѣвъ, а решту грошей проживъ, бо мусѣвъ 1½ року зъ цента жити. Нынѣ фармеръ на гомететѣ вже цента не-

мае, а хлѣба свого чорного покоштує якъ въ Россіи. Я не беру ся рѣшати, чи лѣпше куповати господарства готовѣ, чи осѣдати на фармахъ и мозольною працею доробляти ся кавалка хлѣба — понеже я не фаховый чоловѣкъ въ томъ взглядѣ, я лишь потую нати, правдивый факты, а самъ певный, що таке потоване фактовъ на щось придасть ся. Для запотованя маю такій фактъ. Двохъ нашихъ людей купили до спілки фарму за 800 дол. Заплатили 200 дол. а проче лишилось на довгъ. Та чи видѣвъ хто такій дурный розумъ? Они 600 дол. во вѣки не заплатять, намучать ся, стратять послѣдный центъ, втѣчуть зъ купованои фармы и зачнуть доробляти сь на гомстедахъ. Коли-жъ нашъ чоловѣкъ нѣкого не порадить ся, только робить самъ своимъ галицкимъ розумомъ.

Податки. Податокъ платить фармеръ, который вже доставъ фарму въ фактичне посѣдане, водъ грунту и водъ рухомого маєтку 1%, то есть центъ водъ сотки. Фарму таксують звычайно на 480 дол., отже податокъ на цѣлый рокъ водъ 360 акровъ 4 дол. 80 цнт., а якъ хто мае въ худобѣ и въ знарядахъ господ. маєтку 300 дол., платить 3 дол. податку, разомъ 7.80 на цѣлый рокъ. Однакъ треба и на то увагу звернути, що фармы по-дальше водъ мѣста оцѣнени на менчи сумы. Кромѣ того есть податокъ на школу: $\frac{3}{4}$ громада, $\frac{1}{4}$ рядъ и на будову и на удержане

учителя. Податокъ на дорогу: два дни роботы на рокъ, або въ грошахъ 2 дол.

ЗЪ EDMONTON ДО WINNIPEG.

Я бы и не згадовавъ про ту подорожь, якъ бы не Хинцѣ и Японцѣ. Одна родина хиньска, а двѣ японскі ѣхали, якъ наши въ sleeping car.

Та яка-жь велика рѣжниця мѣжь тыми двома народами, що недавно себе за чубы сѣпали!.. Японцѣ, народъ наскрозь культурный. Въ одягахъ свѣтовыхъ, манеры высококультурныхъ людей, анѣ не пизнати ихъ, що они зъ Азіи. Нѣчимъ не рѣжнять ся вѣдъ американцѣвъ. А понеже, десь вычитав культуру народа мѣрити после его женщинѣ, тожъ я возьму въ порівнаніе женщину японьску и хиньску. Обѣ разомъ ѣдуть въ одномъ вагонѣ до стаціи. Женщина японска чистенько и густовно убрана по свѣтовому, мила брунетка, поводить ся зовсѣмъ якъ lady — иде разомъ зъ мущинами на обѣдъ — взагалѣ робить вражѣніе американки. Женщина хиньска въ одягу національномъ вже вѣдрѣжняє ся вѣдъ прочихъ людей, встыдлива, тримає ся здалека вѣдъ товариства, дѣти приходить до всѣхъ, крыє ся въ своимъ кутику цѣлый день — однакъ не разить своєю особою, якъ бы то разила наша невѣста. Хинцѣ и Японцѣ, стыкаючись зъ Америкою, завдячують ѣй дуже много. Мой това-

нашъ Япончикъ говоривъ досить добре по англійски и ѣхавъ яко агентъ великои фабрики велосиклѣвъ до New York, щобъ зъ американскими фірмами навязати потрѣбнй торговельнй носины. — Дивишь ся на рожный народъ и думаешь: всякй Азіяты культурнѣйшй народъ, якъ нашь Русинъ, зъ подъ опѣки шляхты польскои и ряду австрійского. Та вже, якъ почавъ я говорити про культурность народôвъ, то годѣ менѣ не згадати про порядокъ дневный въ sleeping car. Зъ Calgary до Winnipeg двѣ добы ѣзды. Въ sleeping car множество народа. Рано, коло 7 годины людё встають. Женщины мають свои умывальнѣ, мущины свои. Кождый чоловѣкъ мые ся рано докладно, накладае чистый ковнѣрикъ и маншеты, голить ся и такъ чистенько убраный йде на снѣдане до dining car. Правда, що платить ся 75 цит. за снѣдане, только и за обѣдъ и за вечеру, але ѣсти вже подостаткомъ и зъ всякимъ можливымъ комфортомъ. Въ першôй половинѣ мая подавали на снѣдане суницѣ и другй вчаснй овочѣ. Цѣлый день тихесенько мѣжь народомъ, безъ крику и гуку. Чемность надзвычайна, поважаня для женщинъ незвыклй. Та впрочѣмъ и не може бути инакше, якъ хто разъ бачивъ женщину американску зъ еи высокою интеллігенціею. Женщина американска такъ импонуе своею интеллігенціею, що мущина, хоть бы найнизшои морали, мусить чоло схиляти.

Около 10 годины вечеромъ всѣ удаются ся на спочинокъ. Я неоденъ вже разъ ѣздивъ зъ американцями, 4 добы ѣхавъ безперервно треномъ, а не видѣвъ и не чувъ еще сварки, а навѣть слова образливого мѣжь людьми. Люде грають карты, диспутують мѣжь собою, прецѣ знайшла бы ся нагода до суперечки. — А сколько то разовъ Рутенцѣ посварили бы ся за політику? Народъ американскій не знає політики. Тарифа цлова, business, справы житєвѣ, тай ювилей королевои Викторіи, отсе на разѣ політика канадійскихъ американцѣвъ.

WINNIPEG.

Въ недѣлю 9. мая приѣхавъ я до головного мѣста Манітобы. Тихесенько; якъ въ гробѣ. — Всюды въ Америцѣ святкують недѣлю дуже торжественно. — Наоколо иммиграційного дому повно залягло народа. Цѣкавѣ американцѣ повылазили на паркань и щось оглядають. Дивлю ся, на яке оно чудо такъ позирають — тай справдѣ було на що цѣкаво дивити ся. Нашого народа прибило мунувного тыжня 100 родинъ, 1081 душъ зъ Галичины и Буковины. Всѣ они майже ростаборились въ недѣлю на подворю, якъ циганы безъ шатровъ. Брудота, бѣда, нехарность, красвѣ одяги, особливо буковинскихъ женщинъ, преражаюча. Не треба цирку для аме-

ииканцѣвъ, не треба менажерiи. Часть нашихъ людей, 34 родинъ зъ Березова коло Коломыи, прiйшли якъ люде, поперебиранѣ по свѣтовому зъ потрѣбными фундушами. Заразъ таки на другiй день вырушили они разомъ еще зъ другими вкупѣ 116 родинъ до Lake Dauphin, до нашои кольонiи Теребовлѣ. Другихъ 60 родинъ поѣхали до Edmonton, а прочiи еще сидять и пойдуть, або до Stuartburn, або въ иншiи мѣсцевости. Въ околици Stuartburn отворили C. P. R. на гометедъ и тамъ буде кольонiя руска численна 100 родинъ. — Безъ злодѣйскихъ агентовъ не обойде ся нѣгде. Ту подлу прислугу сповняють ту жиды и Поляки. Темный нашъ народъ, особливо зъ Буковины, звабленый обѣцянками Карльсберга зъ Гамбурга приходить ту безъ цента — чисти дѣды. Рядъ всейчасъ выасигновавъ зъ милосердiя значну суму на прожитокъ, бодай на тыждень — а нашъ чоловѣкъ баламученый мѣсцевыми злодюгами анѣ не думае про фармы: „Менѣ належить ся добра земля, якъ мене ту звабили" — каже. Ходять въ околици Winnipeg и выбирають собѣ компанѣйнi землѣ, котрыхъ нема до дарованя и кричать, що имъ та земля належить ся.

За для тыхъ всѣхъ скандаловъ, якi нашi люде ту робять, рядъ буде змушеный — если не замкнути иммиграцiи — то, певно зборонить людямъ безъ центовъ приходити, а на томъ по-

терпить и наша яка така новата у правительства, а передовсѣмъ тй бѣдний люде, котрй бы могли въ часомъ пильною працею доробити ся чогось. Не виненъ ту темный народъ, що стрòмголовъ мечесь въ безодню, але винно въ першой линии правительство австрійске, що не возьме ся за организацію еміграціи. Тажь бюро емміграційне у Львовѣ, въ рукахъ фахового и честного чоловѣка запобѣгло бы цѣлому, страшному лихови. Чи-жь правительство австрійске не здобуде ся вже нѣколи на те, щобъ въ Гамбургу и въ Бременѣ позакладало домы на ночлѣги для своихъ людей, що кидають родну землю и ихають ся за море? Пригадую собѣ — разъ п. Вахнянинъ плѣвъ небылицѣ въ соймѣ. Выдѣлъ краєвый розслѣдковавъ причины еміграціи — рада державна ухвалила повелю, после котрои карає ся остро всяка интервенція въ еміграціи, але то все псови на чоботы здало ся. Народъ гинувъ и гине. Якъ дальше пойде тымъ темпомъ, то цѣла Галичина выवандрує за море, а пацы и жиды будуть збирати овочѣ своей господарки. — Перестрашена галицка интеллигенція и священники обмывають руки, боять ся и однымъ словомъ стати въ порадѣ для бѣдного народа. Власти галицкй всякихъ сортовъ найподлѣйшй на свѣтѣ. Нѣхто на свѣтѣ не може мати понятія о томъ, якъ тй власти высылають нашого мужика за море. Ту доперва за моремъ видно цѣлу гидь галицкои господарки.

Наоколо Winnipeg суть еще слѣдуючiи по-
нший рускiи кольонiи: Gonor, Broker Head, Bea-
lour, Tyndall и Cromvell. На тыхъ кольонiяхъ
~~не бувъ, бо не стало симъ разомъ часу.~~

На томъ повиненъ я скончити мои уваги,
е поневже я знаю, що мои отеи замѣтки дойдуть
до рукъ нашихъ селянъ въ Галичинѣ и Буковинѣ,
втого я скажу для нихъ слѣдуюче: 1) Канада
обрый край и будучность для нашихъ людей
сть въ Канадѣ, але тöлько для тыхъ, котрiи
ривозять зъ собою 400—500 доляр. Безъ цента
е вольно нѣкому рухати ся, бо згине на чужой
емли зъ голоду. 2) Нашi люде, чи то зъ Гали-
ины, чи зъ Буковины не повиннi выбирати ся
о Канады скорше, поки не порадять ся про-
есора д-ра Иосифа Олеськова у Львовѣ ул.
олубя ч. 11. А жадныхъ агентовъ, а особливо
арльсберга зъ Гамбурга не повиннi слухати.
) На дорогу мусять поперебирати ся по пан-
ки, бо нашои одежи не терплять Англики,
ридять ся нею и уважають чоловѣка въ той оде-
жи, якъ худобу. 4) Якъ приѣдуть до Winnipeg
най не слухають злодѣѣвъ жидовъ и другихъ
факторовъ, тöлько най слухають п. К. Генина,
або най звертають ся о пораду до мене. 5) Якъ
же мають люде iти на фармы, най покупляють
обѣ всякiи потрѣбнiи рѣчи господарскiи и кухон-
нi въ Winnipeg, бо въ Edmonton, або Dauphin
два разы, або и три разы тöлько заплатять.

6) Най не купують у жидôвъ, тôлько въ такихъ склепахъ, де зарядъ иммиґраційного-дому вскаже, а тогды достануть два разы лѣпшій рѣчи и о половину таньше. 7) Най не купують нѣгде фармы, бо даровои и то дуже добрыи землѣ єсть еще подостаткомъ, бо той що продає фарму певно нѣчого доброго не продає, бо якъ бы было добре, то самъ сидѣвъ бы на тôй земли. — А найважнѣйше єсть то:

Якъ хто може жити въ Галичинѣ або Буковинѣ, най не ѣде до Канады, бо найлѣпша земля не заступить свои рôдной, якъ мачуха нѣколи не заступить рôдной матери.

Люде зъ Галичины и Буковины! Вже тôлько короткій часъ треба ждати, а вы своєю кровію выборете собѣ свои права, свою долю. Шляхта польска и жидова збанкротує — а вы мусите бути панами на своій рôдной земли. Не покидайте-жь ея, не ихайте єи въ руки чужій, въ руки жидôвскихъ шахраѣвъ, щобъ збытковали ся надъ вашою рôдною матерію. Не йдѣть заможнй до Канады, бо шкода вашои працѣ, шкода вашои кровавои батьковщины; не йдѣть бѣдаки, бо ту погинете и на встыдъ и таньбу цѣлому мірови будете вытягати руку за жебранымъ хлѣбомъ — а нѣхто вамъ его не дасть, тôлько зъ погордою вôдверне ся вôдъ васъ. — Послухайте моихъ радъ, тай своихъ братôвъ, кревныхъ, су-

...довъ, кумовъ научайте, що лѣнина своя со... ...чка груба, смачнѣйший свой хлѣбъ разовый в... ...ма, якъ тонка сорочка и бѣлый-пытльованы... ...лѣбъ за моремъ...

АДРЕСЫ.

Якъ хто хоче знати, що дѣє ся въ Канадѣ ...ка земля, якъ людямъ на поодинокихъ кольо... ...ахъ поводить ся, прошу удавати ся до слѣду... ...чихъ людей:

Mr. C. Genik, Immigration House, Winnipeg Manitoba, Canada.

Mr. B. Ksionżek, Trembowla, P. O. Rigby Manitoba, Canada.

Mr. P. Maykowski, Stuartburn, Man., Canada

Mr. Fedor Pilipow, Pheasant-Forks. Assa, Canada

Mr. A. Savka, Ruska Swoboda, P. O. Edna Alta., Canada

Mr. Theodor Fur, Rabbit Hill, Alta, Canada

„Svoboda“ Printing Office, P. O. Box 13 Mt. Carmel, Pa. U. S. A.

Dr. Joseph Oleskow, Golembia 11 A. Lemberg Austria, Galicia.

Rev. Nestor Dmytriw, Immigration House, Winnipeg, Man. Canada.